

10

NIMED JA KOHANIMED
KIRJUTAME SUURE
ALGUSTÄHEGA.

3

TÄISHÄÄLIKUD
ON
A, E, I, O, U, Õ,
Ä, Ö, Ü.

18

KUI ELUSOLENDEID
VÕI ASJU ON MITU,
SIIS KIRJUTAME SÕNA
LÕPPU -D.

14

SÕNA KOOSNEB
SILPIDEST.

SILP ALGAB
TAVALISELT
KAASHÄÄLIKUGA.

11

ELUSOLENDITE
KOHTA KÜSIME KES?,
ASJADE KOHTA
KÜSIME MIS?.

6

LÜHIKESE HÄÄLIKU
KIRJUTAME ÜHE TÄHEGA.
PIKA HÄÄLIKU KIRJUTAME
KAHE TÄHEGA.

12

MIDA TEEB? -
SÕNA LÕPUS -B.

MIDA TEEVAD? -
SÕNA LÕPUS -VAD.

13

SÕNAD ÖÖ
JA PÄEV ON
VASTANDSÕNAD.

Mentimeter

TERE, SÕBER!

2. KLASS, 2. OSA

Maire Kebbinau, Ene Kurme, Riina Popov, Merike Pääru

*Kirjastus Maurus kinnitab:
õpik vastab 1. kooliastme õppekavale.*

Autorid: Maire Kebbinau, Ene Kurme, Riina Popov, Merike Pääru.

Kaasautorid ja konsultandid: Peeter Mehisto, Irene Käosaar, Kai Võlli, Liina Norit, Anna Sele.

Toimetaja: Maire Kebbinau.

Keeletoimetaja: Malle Kiirend.

Korrektor: Piret Pöldver.

Illustratsioonid: Regina Lukk-Toompere ja Anu Kalm.

Fotod: Regina Lukk-Toompere, erakogud, Internet.

Kujundus: Kalle Toompere.

TERE, SÕBER!
2. KLASS, 2. OSA

Kolmas trükk

Kirjastus Maurus, Tartu mnt 74, Tallinn
www.kirjastusmaurus.ee

© SA Innove ja kirjastus Maurus

© Illustratsioonid Regina Lukk-Toompere ja Anu Kalm

ISBN 978-9949-9610-7-8

*Selle raamatu väljaandmist on toetanud
Kanada Rahvusvahelise Arengu Agentuur (CIDA).*

KATEDRAAL

KUPPEL

On jaanuar. Lumi on maas ja ka puus
täis külma ja heledat sära.
Kolmekuningapäevani aasta on uus,
siis harjume temaga ära.

Ja juba on toast välja viidudki kuusk
ning natuke nukraks jääb tuba ...
Kuid kärsitult ootavad uisk, kelk ja suusk,
et õue võiks pääseda juba!

On talvine päike täis jahedat tuld
ja paista ei ole tal mahti.
Just sibulakuplitel sätendas kuld –
ja äkki sai taevas täis tähti.

Leelo Tungal

MINA JA AEG

KIRIK

TORN

Onu!
Näe, seal ongi
õigeusu kirik!

KOHTUMINE UUEL AASTAL

Liisa **tuleb** klassiuksest sisse ja **hõiskab**: "Tere! Häid jõulupühi teile!" Bob **hüüatab** imestunult: "Liisa, jõulud olid juba kaks nädalat tagasi. Kas sa magasid talveund?"

Sass **seletab**: "Õigeusu kirikus on jõulud just nüüd. Luteri kirikus olid jõulud kaks nädalat tagasi." Bob **satub** segadusse*: "Uus aasta on juba alanud.

Jõulud on ikka enne ja alles siis **tuleb** uus aasta." Kristiina **teatab**:

"Meie peres ongi nii. Praegu on jõulud ja seejärel, nädala pärast **saabub** uus aasta." Anita **lisab**, et tema vanaonu **ütleb** selle kohta "старый новый год". Mart **kehatab** õlgu: "Õpetaja, ma ei saa aru!"

"Vanasti oli teine kalender ja vene õigeusu kirik tähistab usupühi selle järgi," **seletab** õpetaja.

Liisa **pakub**: "Tahate, ma jutustan, kuidas jõuluõhtu õigeusu kirikus on? Me käisime eile onuga Aleksander Nevski katedraalis*."

* **satub** segadusse – ei saa aru
* **katedraal** – suur kirik
* **pantomiim** – sõnadeta, liigutustega tegevuse näitamine

1. Leia tekstist tumedalt trükitud sõnade hulgast üks sõna ja näita seda teistele pantomiimina*.
2. Vaata pilte ja jutusta, mida tegid lapsed koolivaheajal.
Võrdle oma koolivaheajaga (tegevused, tunded, muljed).
3. Näidake rühmaga kolme hetke (pilti), mis kirjeldavad teie koolivaheaega.

Jaanuaris aianurka sündis lumememm.
 Veebruaris näis ta nina veelgi punasem.
 Märtsi lõpus juba tärkas valge lumelill.
 Ja aprillis taadiga sai tehtud pajupill.
 Maikuu ootas seemneid, taimi pehme peenramuld.
 Juunis oli tore teha seltsis jaanituld.
 Juulis söime, korjasime maitsevaid maasikaid.
 Saabus august – lõikusekuu – ja põllud kuldseks said.
 Kui september algas, jälle kool siis ootas meid.
 Koos oktoobris korjasime puu alt kastaneid.
 Mardid-kadrid ringi jooksid jahedas novembris.
 Millal saabub jõuluvana? Muidugi detsembris!

Leelo Tungal

KALENDER

Asta Kassi järgi

Kalendritegijatel juhtus suur õnnetus. Nad ajasid musta ja punase värvi segamini.

Seda teavad kõik, et punasega trükitakse kalendris ainult pühapäevad ja pidupäevad, kõik muud päevad on musta värvi. Aga kui uus kalender valmis sai, oli selles kõik vastupidi. Punasega trükitud päevadel võib puhata või pidutseda, sest siis ei pea tööle ega kooli minema. Lapsed käisid koolis ainult kahel päeval nädalas. Lapsed ei jõudnud muud selgeks õppida kui A ja I, aga nendest tähtedest ei saa muid sõnu kui AI. Niimoodi nad siis lugesid ja kirjutasid kõik tunnid läbi: AI-AI-AI-AI ... See oli väga igav.

Ema ohkas igal hommikul ja õhtul mitu korda: "Igav, küll on igav!" Ja isa nurises*: "Nädal otsa puhata pole mingi puhkus, vaid selge vaev*." Vanavanaema veeretask süles lõngakera. Tal olid prillid katki läinud, aga prillipood oli avatud loomulikult ainult ühel päeval nädalas. Pakane ei tea midagi nädalapäevadest, tema näpistab* ikka varbaid, kui lastel villaseid sokke ei ole jalga panna.

Siis kiskusid inimesed kalendri seina pealt maha ja rebisid tükkideks. Kalendritegijad löid oma hoiukarbid* puruks ja ostsid kogutud raha eest uut musta ja punast värvi. Iga pere pidi saama uue õige kalendri. Niisuguse, nagu sinulgi on seinal.

* nurises – ei olnud rahul
 * vaev – siin: raske töö
 * pakane näpistab – on väga külm
 * hoiukarp – karp raha kogumiseks

1. Miks pidid kalendritegijad oma raha eest uue värvi ostma?
2. Too erinevaid kalendreid kaasa. Rühmitage oma rühmas kalendrid.
 Arutage omavahel ja öelge klassile, mille järgi te rühmitasite.

TALVERÕÕMUD

Monika *kuulas* teiste laste jutustusi ja *teatas* uhkelt:

"Minu isa **ütleb** ikka, et enne kui **lähed** Pariisi, käi ära Nuustakul!"

Bob *imestas*: "Mina **olen** küll palju ringi reisinud, aga pole veel sellisest kohast kuulnud. Kus see **asub**?"

Monika: "Selles see asi ongi, et Nuustaku on Eestis."

Sass: "Kus Eestis? Sa **teed** nalja!"

Veroonika: "**Tean!** Kohtla-Järvel."

Monika: "Külm."

Veroonika: "Mis?"

Monika: "Vale vastus. Arva veel!"

Jüri: "Saaremaal."

Monika: "Hästi külm!"

Kristiina: "Valgas."

Monika: "Juba soojem. Aga ega te niikuinii ära ei arva."

Bob: "Miks sa siis üldse küsid?"

Monika jätkab: "See on Otepää. Palun vabandust! Meie pere *käis* seal suusatamas.

Teate, kui mõnus* on kõrgeist mäest suuskadega alla lasta. Seal on nii head suusarajad!

Mulle *hakkas* suusatamine väga meeldima ja otsustasingi suusatreenni minna. Ma ei kardagi enam kukkumist."

Mart: "Oi, kui põnev*. Ma tahan ka! **Lähme** ühel nädalavahetusel klassiga suusatama."

Lapsed: "**Lähme!**"

* *mõnus* – tore, hea, meeldiv
* *põnev* – huvitav

1. Leia Eesti kaardilt, kus asub Otepää.
2. Miks on Otepää ümbrus kaardil pruuni värvi?
3. Otsi kaardilt veel kõrgustikke.
4. Leia tekstist tegusõnu. Mida märkad?

VALGE

Kersti Merilaas

On puude ladvus* päiksesöör
nii kahvatu ja kalge*,
ja kogu ilm ta valguses
on värvitu ja valge.

Meil lumine on aasta lõpp
ja uue aasta algus.
Ei ole miskit* valgemat
kui valge lumevalgus.

Ja ainukene värvilaik
on pikk ja punav porgand,
mis lapsed lumememmele
on ninaks näkku torgand.

* ladvus - latvades
* kalge - siin: külm
* miskit - midagi

KUI MA OLEKSIN LUMEMEMM

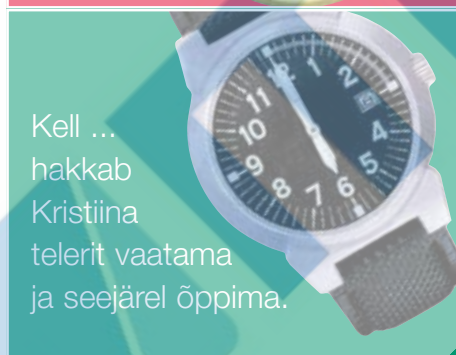
Henno Käo järgi

Kui ma lumememm oleksin, peaks kõigepealt muidugi lumi maas olema.
Palju lund. Enamasti* ei ole lund üldse või on nii vähe, et sellest korralikku
lumememme ei saagi. Korralikke lumememmesid on haruharva* näha. Harilikult
on nad kõik pisikesed ja viltused ja määrdunud*. Ja ilma käteta. Või peata. Mina
tahaksin küll korralik lumememm olla. Minu mõtted oleksid valged ja kohevad.
Ja neil oleks sulalume lõhn juures. Kui ma lumememm oleksin, poleks mul
üldse kahju, et ma liikuda ei saa. Alles ma ju liikusin.
Alles ma ju langesin hallist pilvest suurte lumeräitsakatena*
maa peale. Kui ma lumememm oleksin ...

* enamasti - tavaliselt
* haruharva - väga harva
* määrdunud - mustad
* lumeräitsakad - lumehelbed

1. Loe ja mõtle jutukesele lõpp.
2. Mõtle omal valikul jutuke: "Kui ma oleksin kelgumägi",
"Kui ma oleksin suusk" või "Kui ma oleksin ...".

KRISTIINA PÄEVAPLAAN

VEROONIKA PÄEVAPLAAN

1. Võrdle tüdrukute päevaplaane. Mida tehti koos, mida eraldi? Mida oleks võinud teha teisiti?
2. Koosta oma päevaplaan. Joonista sinna pildid.
3. Räägi oma päevaplaanist. Kuula teisi. Tehke üksteisele ettepanekuid.

PÄIKE JA KUU

Pia Perkiö

Päikesel on suured silmad,
lahke naerusuu.
Parim semu* on maailmas
tema meelest Kuu.

Kirju taevatähtedega
kirjutavad nad,
tuultega või pilvedega
teele saadavad.

PÄIKE TÕUSEB

Kordamööda* liugu lastes
käivad ümber Maa
Kuu ja Päike kõigi laste
suure sõbrana.

ÖÖ JA PÄEV

Tiit Rummo, Malle Rute, Aino Valgma järgi

Päev algab päikesetõusuga. Päikesekiired valgustavad maad.
Ilm läheb valgeks. Kui päike tõuseb taevavõlvil silmapiirilt* kõige
kõrgemale, on keskpäev. Päike on siis ära käinud poole oma
päevasest teekonnast. Keskpäevast hakkab ta madalamale laskuma
ja kaob loojudes silmapiiri taha. Läheb pimedaks ning algab öö.
Kesköö on siis, kui meil on kõige pimedam aeg. Ööd valgustavad
kuu ja tähed.

Ööle järgneb uus päev.

* semu – sõber
* kordamööda – vaheldumisi,
kord üks, kord teine
* silmapiir – horisont

27

SÕNAD lahke – kuri, hele – tume, seisab – istub ON VASTANDSÕNAD.

Mina olen Maa, ma
pöörlen ümber enda ja
tiirlen ümber Päikese.

Mina olen Kuu.
Tiirlen ümber Maa ja
koos temaga ümber
Päikese.

Mina olen Päike,
minu ümber
tiirleb Maa.

PÄIKE
LOOJUB

1. Jutusta pildi järgi Päikese teekonnast.
2. Millal on päevad kõige pikemad ja millal ööd?
3. Milline osa ööpäevast meeldib sulle kõige enam? Põhjenda.
4. Mängige klassis Päikese, Maa ja Kuu liikumist.
5. Mõtle, miks on talvel külm ja suvel soe. Arutage rühmas ja pange oma arvamus kirja.
Lugege see klassis ette. Missuguse arvamusena te nõustute, millisega mitte, ja miks?

RAAMATUKOGUS

Monika: "Anita, näita mulle, palun, seda ilusat rebasega raamatut. Millest see räägib?"

Anita: "See on August Jakobsoni "Ööbik ja vaskuss". Mulle meeldis lugu "Ussikuningas" ja ma tahtsin lugeda veel samasuguseid muinasjutte."

Monika: "Mulle meeldis ka väga see jutt. Kas sa saad seda raamatut lugeda anda?"

Anita: "Kahjuks ei saa. Ma lugesin selle küll läbi, aga see on raamatukogust laenutatud. Ma pean raamatu täna kindlasti ära viima. Aga siis saad sina seda laenutada."

Monika: "Ma ei ole seal veel lugeja."

Anita: "Tule minuga kaasa ja registreeri ennast lugejaks."

RAAMATUID VALIMAS

Holger Pukk

Ema saatis Peedu ühele töötädile kirja viima. Tädi kutsus Peedu tuppa ja – seal poiss päris ehmus. Kaks seina olid maast laeni raamatuid täis!

"Kas teil lasteraamatuid ka on?" küsis Peedu.

"On ikka," vastas tädi. "Näe, see rida ja see rida ..."

"Oi kui palju! Mul küll nii palju ei ole!" imestas Peedu ja küsis kohe: "Kas te mulle ka lugeda annate?"

"Muidugi annan," kostis tädi. "Missuguseid raamatuid sa kõige parema meelega loed?"

"Ee ... Ei tea ..." tunnistas Peedu.

"Hüva. Ma siis soovitan sulle ... Võta näiteks see," ütles tädi.

"Oih!" kohkus Peedu. "See on hirmus paks! Raske tassida!"

"Ah nii ... No siis see ..." pakkus tädi.

"See on kole pikk ja lai. Ei mahu siia koolikotti äragi!" ei meeldinud Peedule ka teine raamat.

"Eks siis võta see ..." soovitas tädi kolmandat. Peedu pistis nina raamatusse ja ütles: "Siin on nii vähe lugeda. Liiga õhuke raamat ja liiga suured tähed."

"Ma näen, et sa oled väga nõudlik raamatulaenutaja," sõnas tädi. "Teine kord võta väike kaal ja mõõdulint kaasa. Siis on kergem valida."

1. Tehke oma klassi raamatukogu. Iga laps toob raamatu. Leppige kokku laenutamise kord.

Ennusta, millest see muinasjutt räägib.

MIDA MÕTLES SIIL?

I

Ühel poisil polnud sõpru. Millegipärast ei tahtnud keegi temaga sõbrustada. Siis läks ta metsa endale sõpra otsima. Läks mööda teed, kohtas jänese poega: "Jänku, jänku, kas tahad mu sõbraks saada?"

"Tahan!"

Nad läksid koos edasi.

Jõudsid metsa äärde. Jahimees tuli vastu. Jänes ehmus, puges põõsa varju peitu ja jäi hirmunult kükitama.

Jahimees küsib: "Poiss, kas sa jänest oled näinud?"

"Olen küll."

"Aga kus ta on?"

"Näe, istub seal põõsa taga."

Jahimees tulistas küll, aga jänsest polnud enam jälgegi.

II

Poiss läks üksinda mööda metsa edasi. Päike loojus. Tuul hakkas puhuma. Lehed pea kohal hakkasid kahisema. Poiss istus puu alla. Igav on maailmas üksinda elada!

Äkki vaatas orav puuõõnest välja.

"Poiss, poiss, mis sa siin teed?"

"Otsin sõpra."

"Kas sa tahad minu sõber olla?"

"Tahan," ütles poiss.

Orav rõõmustas, kutsus poisi oma pessa, pani talle pähkleid ette ja tegi talle pehmest samblast aseme.

"Söö ja heida magama."

Poiss sõi kõhu täis ja magas hästi, aga hommikul ärkas vara, läks orava aita, puistas kõik pähklid endale taskusse ja läks oma teed.

ORAVA
KODU

1. Mida sina ootad sõpradelt?
2. Mida pakud sina sõpradele?

III

Läheb poiss mööda metsa ja vastu tuleb karu.

"Poiss, poiss, kuhu sa lähed?"

"Otsin sõpra. Kas hakkad mu sõbraks?"

"Hakkan," ütles mesikäpp.

Lähevadki koos, aga metsatihnikust* jooksevad välja kurjad koerad. Poiss ehmub ja palub: "Ära jäta mind maha, sõber!"

Mesikäpp ütlebki: "Istu ruttu minu turjale*. Põgeneme üheskoos."

Karu jookseb ja koerad ajavad teda taga. Poiss istub karu seljas ja sunnib*: "Kiiremini, kiiremini, mesikäpake!" Aga mesikäpal on juba keel ripakil ja karvgi märg: tal on poisiga raske joosta. Siiski jooksis ta koerte käest ära, langes kuuse alla maha ja ütles: "Ma magan natuke, aga sina valva." Poiss istus, võttis noa ja hakkas endale vilet vestma*.

- * metsatihnik – mets, kus puud ja põõsad kasvavad tihedalt koos
- * turi – selja ülemine osa
- * sunnib – käsib
- * vilet vestma – vilet meisterdama, lõikama
- * õudne – hirmus
- * jätsid maha – jätsid üksi

IV

Metsast tuli üks naine. Peatus ja küsis: "Kelle see karu siin lamab?"

Poiss ütles: "Minu oma."

"Müü tema nahk mulle, ma maksan sulle."

"Mis siis ikka," ütles poiss, "maksal!"

Naine hakkas talle raha lugema, karu aga kuulis kõike pealt, tõusis jalule ja läks metsa. Poiss oli jälle üksinda. Saabus öö. Koerad hakkasid tihnikus haukuma. Poisil oli õudne* ja külm ning kõht oli tühi. Istus ja nuttis. Siil vaatas oma urust välja ja küsis: "Poiss, miks sa nutad?"

"Ma olen kurb," vastas poiss, "mul oli kolm sõpra, aga kõik jätsid mu maha* ..."

Siil imestas, raputas pead: siin pole kõik korras. Poiss jutustas talle kõik, nagu oli. Siil ei vastanud talle midagi. Tõmbus kerra ja veeres oma urgu.

1. Arutage rühmas. Mida tähendab sõber olla a) poisi arvates, b) loomade arvates?

KAKSTEIST KUUD

Samuil Maršaki järgi

Ühes väikeses külas elas kord kuri naine tütre ja võõrastütrega. Oma tüdarta armastas, võõrastütarta aga ei sallinud silmaotsaski* ja sundis teda tegema kõige raskemaid töid. Sel ajal, kui laisk tütar lesis präänikuid näsides sulekotil, tassis võõrastütar vett, tõi puid ja pesi pesu.

Sellegipoolest sirgus võõrastütar üha nägusamaks*, kuid naise oma laps muutus aina* paksemaks ja inetumaks. Kuri naine mõtles võõrastütrelle muudkui uusi töid juurde.

Kord, kui õues oli hingematt* tuis, saatis naine võõrastütret metsa lumikellukesi otsima. Tüdruk taipas, et temast taheti lahti saada, sest egas jaanuaris lumelilli kasva.

Kuid parata polnud midagi. Võõrastütar võttis korvi ja läks metsa. Hämarast* talveõhtust sai pilkane öö*. Sügavas lumes sumpamisest* väsinud tüdruk istus mahalangenud puutüvele. Korraka märkas ta puude vahel tulukest* vilkumas. Läbi hangede sumpas ta selle poole.

Lagendikule jõudes nägi tüdruk tohutut lõket, mille ümber istus kaksteist meest: kolm neist olid vanad, kolm keskealised ja kolm noored, kolm aga päris poisikesed. Kõige vanem taat küsis tüdrukut märgates: "Kust sina siia said? Mis sul vaja on?"

Tüdruk näitas talle oma tühja korvi: "Võõrasema saatis mind lumikellukesi korjama ega lubanud tühja korviga tagasi tulla!"

Kõik kaksteist meest vaatasid kaastundlikult* tüdruku poole. Noorim meestest tõusis ja ütles vanataadile: "Luba, veli* Jaanuar, mind tunnikeseks oma kohale! Vend Veebruar nõustus mind mööda laskma." Vanataat koputas oma suure kepiga vastu külmunud maapinda – ja äkki hakkas sadama pehmet lund. Paukuv pakane* oli korraka otsa saanud. Jaanuar andis oma sau* üle veli Veebruarile.

- * silmaotsaski – üldse mitte
- * nägusam – ilusam
- * aina – üha, iga päevaga
- * hingematt – siin: ei lase hingata
- * hämar – poolpime
- * pilkane öö – väga pime öö
- * sumpama – pehme sees kõndima
- * tuluke – väike tuli
- * kaastundlikult – osavõtlikult
- * veli – vend
- * paukuv pakane – väga tugev külm
- * sau – kepp

